

Programare declarativă

Clasa de tipuri Functor

Traian Florin Șerbănuță
Ioana Leuștean

Departamentul de Informatică, FMI, UB
traian.serbanuta@fmi.unibuc.ro
ioana@fmi.unibuc.ro

Colecții generalizate

Tipuri parametrizate — „cutii” conținând obiecte

Idee

O clasă largă de tipuri parametrizate pot fi gândite ca „cutii”, recipiente care pot conține elemente de tipul dat ca argument.

Exemple

- Clasa de tipuri opțiune asociază unui tip *a*, tipul **Maybe** *a*
  - cutii goale: **Nothing**
  - cutii care țin un element *x* de tip *a*: **Just** *x*
- Clasa de tipuri listă asociază unui tip *a*, tipul **[a]**
  - cutii care țin 0, 1, sau mai multe elemente de tip *a*: **[1, 2, 3]**, **[]**, **[5]**

Tipuri parametrizate — „cutii”

Idee

O clasă largă de tipuri parametrizate pot fi gândite ca „cutii”, recipiente care pot conține elemente de tipul dat ca argument.

Exemplu: tip de date pentru arbori binari

```
data Arbore a = Nil
           | Nod a Arbore Arbore
```

- Un arbore este o „cutie” care poate ține 0, 1, sau mai multe elemente de tip a:
Nod 3 Nil (Nod 4 (Nod 2 Nil Nil) Nil), Nil, Nod 3 Nil Nil

Tipuri parametrizate — „cutii

Idee

O clasă largă de tipuri parametrizate pot fi gândite ca „cutii”, recipiente care pot conține elemente de tipul dat ca argument.

Exemplu: tipul funcțiilor de sursă dată

Observăm că $f : B \rightarrow A$ poate fi gândită ca $\{f(x)\}_{x \in B}$

- $b \rightarrow a$ descrie o colecție (infinită) de obiecte de tip a indexate de obiecte de tip b ; orice intrare de tip b produce un rezultat de tip a
  - $(++ \text{ "!")} :: \text{String} \rightarrow \text{String}$ este colecția șirurilor terminate în “!”, indexate de prefixele lor
  - $\text{length} :: \text{String} \rightarrow \text{Int}$ este colecția numerelor naturale indexate de șiruri care au acea lungime

Clase de tipuri pentru transformarea colecțiilor?

Analogie

- Colecțiile de mai sus, asemeni listelor conțin obiecte.
- Funcția **map** :: $(a \rightarrow b) \rightarrow [a] \rightarrow [b]$
  - modifică fiecare element al unei liste (și tipul acestuia)
  - pe baza unei funcții date ca argument
  - fără a modifica structura listei
  - **map** :: $(a \rightarrow b) \rightarrow ([a] \rightarrow [b])$

Observație

Ideea de transformare a elementelor unei colecții conform unei funcții poate fi generalizată la orice fel de colecție.

Întrebare

Cum transformăm o transformare a unui element într-o transformare a unei colecții?

Functori

Problemă

Formulare cu cutii

Dată fiind o funcție $f :: a \rightarrow b$ și o cutie ca care conține elemente de tip a , vreau să obțin o cutie cb care conține elemente de tip b obținute prin transformarea elementelor din cutia ca folosind funcția f (și doar atât!)

Exemplu — liste

Dată fiind o funcție $f :: a \rightarrow b$ și o listă la de elemente de tip a , vreau să obțin o listă de elemente de tip b transformând fiecare element din la folosind funcția f (și doar atât!)

Clasa de tipuri Functor

Definiție

```
class Functor m where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

Data fiind o funcție $f :: a \rightarrow b$, `fmap f` transformă colecții de tipul `m a` în colecții de tipul `m b`

- transformă fiecare element al colecției folosind `f`
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru liste

```
instance Functor [] where
```

```
  fmap = map
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind `f`
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul opțiune `fmap :: (a -> b) -> Maybe a -> Maybe b`

```
data Maybe a = Nothing  
  | Just a
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind f
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul opțiune $\text{fmap} :: (a \rightarrow b) \rightarrow \text{Maybe } a \rightarrow \text{Maybe } b$

```
data Maybe a = Nothing  
             | Just a
```

```
instance Functor Maybe where
```

```
  fmap f Nothing = Nothing
```

```
  fmap f (Just x) = Just (f x)
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind f
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul arbore `fmap :: (a -> b) -> Arbore a -> Arbore b`

```
data Arbore a = Nil
```

```
  | Nod a Arbore Arbore
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind f
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul arbore $\text{fmap} :: (a \rightarrow b) \rightarrow \text{Arbore } a \rightarrow \text{Arbore } b$

```
data Arbore a = Nil
              | Nod a Arbore Arbore
```

```
instance Functor Arbore where
```

```
  fmap f Nil = Nil
```

```
  fmap f (Nod x l r) = Nod (f x) (fmap f l) (fmap f r)
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind `f`
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul eroare `fmap :: (a -> b) -> Either e a -> Either e b`

```
data Either e a = Left e  
                | Right a
```

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind `f`
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul eroare `fmap :: (a -> b) -> Either e a -> Either e b`

```
data Either e a = Left e  
                | Right a
```

```
instance Functor (Either e) where
```

```
  fmap _ (Left x) = Left x
```

```
  fmap f (Right y) = Right (f y)
```

Atenție! Un constructor de tip care este instanță a lui **Functor** trebuie să aibă un singur parametru.

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind f
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul funcție $\text{fmap} :: (a \rightarrow b) \rightarrow (t \rightarrow a) \rightarrow (t \rightarrow b)$

Observăm că $t \rightarrow a$ este $(\rightarrow) t a$, deci $(\rightarrow) t$ este tipul funcțiilor definite pe t

Clasa de tipuri Functor

Instanțe

```
class Functor f where
```

```
  fmap :: (a -> b) -> m a -> m b
```

- transformă fiecare element al colecției folosind f
- fără a afecta structura colecției

Instanță pentru tipul funcție $\text{fmap} :: (a \rightarrow b) \rightarrow (t \rightarrow a) \rightarrow (t \rightarrow b)$

Observăm că $t \rightarrow a$ este $(\rightarrow) t a$, deci $(\rightarrow) t$ este tipul funcțiilor definite pe t

```
instance Functor ((->) t) where
```

```
  fmap f g = f . g  -- sau, mai simplu, fmap = (.)
```

Example

```
Main> fmap (*2) [1..3]
```

```
Main> fmap (*2) (Just 200)
```

```
Main> fmap (*2) Nothing
```

```
Main> fmap (*2) (+100) 4
```

```
Main> fmap (*2) (Right 6)
```

```
Main> fmap (*2) (Left 1)
```

Example

```
Main> fmap (*2) [1..3]
[2,4,6]
Main> fmap (*2) (Just 200)
Just 400
Main> fmap (*2) Nothing
Nothing
Main> fmap (*2) (+100) 4
208
Main> fmap (*2) (Right 6)
Right 12
Main> fmap (*2) (Left 135)
Left 135
```

Proprietăți ale functorilor

- Argumentul m al lui **Functor** m definește o transformare de tipuri
  - m a este tipul a transformat prin functorul m
- $fmap$ definește transformarea corespunzătoare a funcțiilor
  - $fmap :: (a \rightarrow b) \rightarrow (m\ a \rightarrow m\ b)$

Contractul lui $fmap$

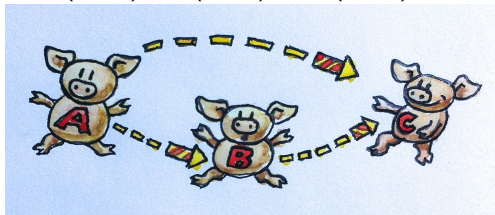
- $fmap\ f$ ca e obținută prin transformarea rezultatelor produse de computația ca folosind funcția f (și doar atât!)
- Abstractizat prin două legi:
  - identitate** $fmap\ id == id$
  - compunere** $fmap\ (g . f) == fmap\ g . fmap\ f$

Categorii și Functori

Categorii

O categorie $\mathbb{C}$ este dată de:

- O clasă $|\mathbb{C}|$ a **obiectelor**
- Pentru oricare două obiecte $A, B \in |\mathbb{C}|$,
o mulțime $\mathbb{C}(A, B)$ a **săgeților** „de la A la B ”
 $f \in \mathbb{C}(A, B)$ poate fi scris ca $f : A \rightarrow B$
- Pentru orice obiect A o săgeată $id_A : A \rightarrow A$ numită **identitatea** lui A
- Pentru orice obiecte A, B, C , o operație de compunere a săgeților
 $\circ : \mathbb{C}(B, C) \times \mathbb{C}(A, B) \rightarrow \mathbb{C}(A, C)$

Bartosz Milewski —
Category: The Es-
sence of Composition

- Compunerea este asociativă și are element neutru id

Exemplu: Categoria Set

- Obiecte: mulțimi
- Săgeți: funcții
- Identități: funcțiile identitate
- Compunere: compunerea funcțiilor

Exemplu: Categoria Set

- Obiecte: mulțimi
- Săgeți: funcții
- Identități: funcțiile identitate
- Compunere: compunerea funcțiilor

Alte exemple de categorii:

- categoria grupurilor cu morfisme de grupuri;
- categoria algebrelor de o semnătură dată cu morfismele corespunzătoare.

Exemplu: Categoria **Hask**

- Obiectele: tipuri (a,b,c, ..)
- Săgețile: funcții între tipuri

$$f :: a \rightarrow b$$

- Identități: funcția polimorfică **id**

Prelude> :t id

id :: a → a

- Compunere: funcția polimorfică (.)

Prelude> :t (.)

(.) :: (b → c) → (a → b) → a → c

Subcategorii ale lui Hask date de tipuri parametrizate

- Obiecte: o clasă restânsă de tipuri din $\mathbf{Hask}$
  - Exemplu: tipuri de forma $[a]$
- Săgeți: toate funcțiile din $\mathbf{Hask}$ între tipurile obiecte
  - Exemple: **concat** :: $[[a]] \rightarrow [a]$, **words** :: $[\mathbf{Char}] \rightarrow [\mathbf{String}]$,
reverse :: $[a] \rightarrow [a]$

Exemple

Liste obiecte: tipuri de forma $[a]$

Optiuni obiecte: tipuri de forma $\text{Maybe } a$

Arbori obiecte: tipuri de forma $\text{Arbore } a$

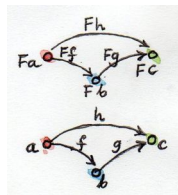
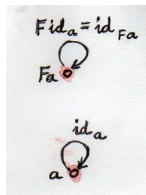
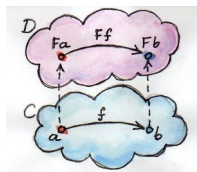
Comenzi I/O obiecte: tipuri de forma $\text{IO } a$

Funcții de sursă t obiecte: tipuri de forma $t \rightarrow a$

Functori

Date fiind două categorii $\mathbb{C}$ și $\mathbb{D}$, un functor $F : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{D}$ este dat de

- O funcție $F : |\mathbb{C}| \rightarrow |\mathbb{D}|$ de la obiectele lui $\mathbb{C}$ la cele ale lui $\mathbb{D}$
- Pentru orice $A, B \in |\mathbb{C}|$, o funcție $F : \mathbb{C}(A, B) \rightarrow \mathbb{D}(F(A), F(B))$
- Compatibilă cu identitățile și cu compunerea
  - $F(id_A) = id_{F(A)}$ pentru orice A
  - $F(g \circ f) = F(g) \circ F(f)$ pentru orice $f : A \rightarrow B, g : B \rightarrow C, h = g \circ f$

Bartosz Milewski
— Functors

Functori în Haskell

În general un functor $F : \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{D}$ este dat de

- O funcție $F : |\mathbb{C}| \rightarrow |\mathbb{D}|$ de la obiectele lui $\mathbb{C}$ la cele ale lui $\mathbb{D}$
- Pentru orice $A, B \in |\mathbb{C}|$, o funcție $F : \mathbb{C}(A, B) \rightarrow \mathbb{D}(F(A), F(B))$
- Compatibilă cu identitățile și cu compunerea
  - $F(id_A) = id_{F(A)}$ pentru orice A
  - $F(g \circ f) = F(g) \circ F(f)$ pentru orice $f : A \rightarrow B, g : B \rightarrow C, h = g \circ f$

În Haskell o instanță **Functor** m este dată de

- Un tip m a pentru orice tip a (deci m trebuie să fie tip parametrizat)
- Pentru orice două tipuri a și b , o funcție

`fmap :: (a -> b) -> (m a -> m b)`

- Compatibilă cu identitățile și cu compunerea

`fmap id == id`

`fmap (g . f) == fmap g . fmap f`

pentru orice $f :: a \rightarrow b$ și $g :: b \rightarrow c$